

SEDEM SMUTNÝCH ROKOV PRÁVNEJ REGULÁCIE PSYCHOLOGICKEJ ČINNOSTI NA SLOVENSKU

Štefan Matula

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Abstract:

The beginning of legislative endeavour of Slovak psychologists concerning legislative arrangement of the conditions for practice of this profession on the behalf of protection of clients lasts to the year 1983. In July 13, 1994 National Council of the Slovak republic approved act No. 199/1994 about psychological activities and Slovak chamber of psychologists with the validity from September the 1st., 1994. In the July 13, 1997 in Dublin was Slovak Chamber of Psychologists admitted as member of *EFPA (European Federation of Psychologists` Associations)* and chairperson of the Chamber did become member of the *EFPA* Presidential board .

The off-day of the Slovak psychological community was the October 21st, 2004, when Slovak Chamber of psychologists was in the frame of medical reform by the act no. 578/2004 *about providing the medical care, medical workers, professional organizations in health and psychological activities in health cancelled and legislatively and organizationally integrated in competent section of Slovak chamber of another health workers, assistants. laboratorians and technicians.*

In this situation an initiative group of psychologists who did not conform to Slovak chamber of another health workers, assistants. laboratorians and technicians reinstated the activity of the original Slovak chamber of psychologists as citizenship association registered at Ministry of Home Office of SR under the act no. 83/1990 *about citizens association, and as its main goal was postulated to elaborate and submit to National Council of the Slovak republic an Act about practicing, regulation and specialised domains of professional activities and Slovck Chamber of Psychologists.*

***

Súhrn:

Začiatok praktického legislatívneho úsilia slovenských psychológov o legislatívne usporiadanie podmienok vykonávania tejto profesie, predovšetkým v záujme ochrany klientov pred nekvalitným, príp. nekvalifikovaným poskytovaním psychologickkej starostlivosti, či psychologických služieb, siaha už do roku 1983.

Dňa 13. júla 1994 schválila NR SR zákon č.199/1994 o psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov s účinnosťou od 1.9.1994.

Dňa 13. júla 1997 bola v Dubline Slovenská komora psychológov prijatá za člena EFPA (European Federation of Psychologists` Associations) a predseda komory sa stal členom prezidentskej rady EFPA.

Čiernym dňom slovenskej psychologickkej obce sa stal 21. október 2004, kedy bola Slovenská komora psychológov v rámci zdravotnickej reformy zákonom č. 578/2004 Z. z. o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov k 31.12.2004 zrušená a psychologická činnosť v zdravotníctve bola legislatívne i organizačne zastrešená príslušnou sekciou Slovenskej komory iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov.

V tejto situácii iniciatívna skupina psychológov, ktorí neprešli pod Slovenskú komoru iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov obnovila činnosť pôvodnej Slovenskej komory psychológov ako občianskeho združenia, registrovaného na

Ministerstve vnútra SR podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, pričom za svoj hlavný cieľ si postavila dopracovať a predložiť do NR SR ako poslanecký návrh „ Zákon o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov “.

***

Začiatok praktického legislatívneho úsilia slovenských psychológov o legislatívne usporiadanie podmienok vykonávania tejto profesie, predovšetkým v záujme ochrany klientov pred nekvalitným, príp. nekvalifikovaným poskytovaním psychologickkej starostlivosti, či psychologických služieb, siaha už do roku 1983, kedy bol na VI. zjazde Slovenskej psychologickkej spoločnosti pri SAV v Bratislave prijatý „Návrh právnej normy o psychologickkej starostlivosti“. Pre nesúhlas príslušného oddelenia ÚV KSČ v Prahe, však zostal tento (na tie časy veľmi progresívny) dokument len v deklaratívnej podobe.

Hneď po zmene politických pomerov (už 22.12.1989) ustanovil Akčný výbor Slovenskej psychologickkej spoločnosti pri SAV legislatívnu komisiu, ktorej úlohou bolo v čo najkratšom čase vypracovať príslušné návrhy legislatívneho usporiadania podmienok psychologickkej činnosti a predložiť ich na diskusiu odbornej verejnosti. Legislatívna komisia Slovenskej psychologickkej spoločnosti pri SAV vstúpila zároveň do rokovania s príslušnými orgánmi SNR pričom dňa 16.5.1990 obdržala podporné stanovisko a písomný návrh vtedajšieho podpredsedu SNR, Ing. Jozefa Širotnáka, aby Slovenská psychologická spoločnosť spracovala „návrh zákona o psychologickkej starostlivosti, ktorý by tieto problémy riešil komplexne a na dlhšie obdobie“.

13.7.1994 – prijatie Zákona NR SR č.199/1994 o psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov

Po zhruba štvorročnom úsilí príslušných funkcionárov Slovenskej psychologickkej spoločnosti pri SAV schválila NR SR 13. júla 1994 Zákon č.199/1994 o psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov s účinnosťou od 1.9.1994. Zákon poveril zriadením komory Hlavný výbor Slovenskej psychologickkej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied.

Ustanovujúce Valné zhromaždenie Slovenskej komory psychológov sa následne uskutočnilo v decembri 1994.

13. júla 1997 (teda presne na trojročné výročie prijatia slovenského zákona) bola v Dubline Slovenská komora psychológov prijatá za člena EFPA (European Federation of Psychologists' Associations) a predseda komory sa stal členom prezidentskej rady EFPA.

Zákon č.199/1994 o psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov vo svojej prvej časti (§§ 1 – 3) vymedzuje psychologickú činnosť, upravuje vykonávanie psychologickkej činnosti a ukladá psychológovi povinnosť mlčanlivosti.

Psychologickú činnosť v § 1 vymedzuje ako:

a/ skúmanie, výklad, ovplyvňovanie a prognostické hodnotenie správania človeka alebo skupiny ľudí psychologickými metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi súčasným poznatkom psychologických vied a stavu praxe,

b/ psychoterapiu,

c/ psychologické poradenstvo,

d/ používanie psychodiagnostických metód a testov.

Vykonávanie psychologickkej činnosti upravuje v § 2 nasledovne:

1. Psychologickú činnosť môžu vykonávať len osoby, ktoré absolvovali vysokoškolské štúdium v odbore psychológia a spĺňajú ďalšie podmienky ustanovené týmto zákonom. Týmto nie je

dotknuté oprávnenie lekárov vykonávať psychoterapeutickú činnosť podľa osobitných predpisov.

2. Psychologickú činnosť podľa tohto zákona môžu vykonávať samostatne, vo svojom mene, na vlastnú zodpovednosť a za odmenu alebo v neštátnych zariadeniach (ďalej len „psychologická činnosť,“) iba psychológovia, ktorí získajú na túto činnosť osvedčenie. Psychologická činnosť nie je živnosťou.

3. Psychológ, ktorý vykonáva psychologickú činnosť, môže v súlade so svojim osvedčením používať označenie "psychológ" a "psychoterapeut". Tým nie je dotknuté oprávnenie na vykonávanie psychologickéj činnosti a používanie označenia "psychológ" podľa osobitných predpisov.

§ 3 ukladá psychológovi povinnosť mlčanlivosti nasledovne:

1. Psychológ je povinný zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s psychologickou činnosťou s klientom.

2. Povinnosti mlčanlivosti môže zbaviť psychológa len klient alebo jeho zákonný zástupca. Ak by to malo byť na škodu klienta, psychológ dodrží princíp mlčanlivosti aj napriek súhlasu na jeho porušenie.

3. Vo verejnom záujme môže bez súhlasu klienta alebo jeho zákonného zástupcu zbaviť psychológa povinnosti mlčanlivosti Predsedníctvo Slovenskej komory psychológov.

Ďalej zákon č.199/1994 o psychologickéj činnosti a Slovenskej komore psychológov vo svojej druhej časti (§§ 4 – 24) zriadil Slovenskú komoru psychológov ako samosprávnú stavovskú organizáciu, ktorá združovala psychológov na základe dobrovoľnosti, a v ktorej členstvo bolo podmienkou iba na vykonávanie psychologickéj činnosti podľa § 2 ods. 2. Poslaním komory (§ 5) bolo presadzovať a chrániť práva a oprávnené záujmy svojich členov, zúčastňovať sa na zvyšovaní ich odbornej úrovne a ochraňovať ich stavovskú česť a jej najdôležitejšou úlohou bolo pôsobiť, aby jej členovia vykonávali svoje povolanie odborne a v súlade s jeho etikou a spôsobom upraveným všeobecne záväznými právnymi predpismi a poriadkami komory (§ 6, ods. 1.)

Ku dňu 30.12.2003 mala Slovenská komora psychológov 560 členov, čo bolo cca 1/4 psychológov, pôsobiacich na Slovensku.

Činnosť komory zabezpečovalo v t. č. 9 sekcií (v abecednom poriadku):

1. sekcia dopravných psychológov
2. sekcia forenzných psychológov
3. sekcia klinických psychológov
4. sekcia poradenských psychológov
5. sekcia psychológov neštátnych zdravotných zariadení
6. sekcia psychológov práce, organizácie a personálneho rozvoja
7. sekcia psychológov v ozbrojených zložkách
8. sekcia psychoterapeutov
9. sekcia sociálnych psychológov

21.10.2004 – čierny deň slovenskej psychologickéj obce: zrušenie Slovenskej komory psychológov

Čiernym dňom slovenskej psychologickéj obce sa stal 21. október 2004, kedy napriek opakovanému deklarovaniu nesúhlasu vtedajšieho predsedníctva Slovenskej komory psychológov bola táto v rámci zdravotníckej reformy zákonom č. 578/2004 Z. z. o poskytovaní zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov k 31.12.2004 zrušená a psychologická činnosť v zdravotníctve bola legislatívne i organizačne zastrešená

príslušnou sekciou Slovenskej komory iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov.

Zákon č. 578/2004 Z. z, ktorý ustanovil *podmienky poskytovania zdravotnej starostlivosti a podmienky na výkon zdravotníckeho povolania*, z doterajšej Slovenskej komory vysokoškolsky vzdelaných zdravotníckych pracovníkov, Slovenskej komory stredných zdravotníckych pracovníkov, Slovenskej komory zubných technikov a Slovenskej komory psychológov, ustanovil *Slovenskú komoru iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov*, ktorej členom sa mohol stať aj *psychológ, ktorý vykonáva povolanie psychológa, ak požiadal o zápis do zoznamu členov*. Táto „multikomora“ združovala *zdravotníckych pracovníkov, ktorí boli jej členmi a chránila práva a záujmy svojich členov v súvislosti s výkonom zdravotníckeho povolania. Členstvo v komore bolo dobrovoľné. Majetok, práva a záväzky z doterajšej Slovenskej komory psychológov, Slovenskej komory vysokoškolsky vzdelaných zdravotníckych pracovníkov, Slovenskej komory stredných zdravotníckych pracovníkov a Slovenskej komory zubných technikov sa previedli na Slovenskú komoru iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov*.

Nuž a ostatným klincom do rakvy vtedy desaťročnej Slovenskej komory psychológov bolo nedemokratické zamietnutie požiadavky alikvótneho rozdelenia majetku medzi členov, ktorí sa rozhodli pokračovať v činnosti v tzv. Sekčnej komore psychológov a tými, ktorí sa jej členmi nestali a zostali visieť v právnom vákuu. Demokratický návrh, podaný na poslednom Valnom zhromaždení rušiacej sa Slovenskej komory psychológov, na zvolanie posledného zasadnutia bývalého predsedníctva Slovenskej komory psychológov, na ktorom sa mali prijať aspoň základné zásady delenia majetku, bol na návrh vtedajšieho predsedu Slovenskej komory psychológov autokraticky zamietnutý bez toho, aby bol býval pripustil akúkoľvek diskusiu. A tak sa stalo, že cca 120 bývalých členov SKP prebralo majetok všetkých cca 550 bývalých členov.

Zákonom č. 578/2004 Z. z. bola Slovenská komora psychológov zrušená a právna regulácia psychologickéj činnosti (s výnimkou rezortu zdravotníctva) sa po desiatich rokoch úspešného uplatňovania zákona č. 199/1994 dostala do slepej uličky.

Zároveň zákon č. 578/2004 Z. z, zrušovacím ustanovením zrušil § 4 až 24 zákona *Národnej rady Slovenskej republiky č. 199/1994 Z. z. o psychologickéj činnosti a Slovenskej komore psychológov*. Pre nie celkom šťastný osud ďalšej existencie psychológov, ktorí svoju činnosť nevykonávali a nevykonávajú ako zdravotnícke povolanie bolo a je veľmi dôležité, že prvé tri paragrafy zákona č. 199/1994 Z. z. zákonom č. 578/2004 Z. z. zrušené neboli a sú stále platnou súčasťou slovenskej legislatívy.

16.6.2005 - konštituovanie Občianskeho združenia Slovenská komora psychológov

V tejto situácii iniciatívna skupina psychológov, ktorí neprešli pod Slovenskú komoru iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov obnovila činnosť pôvodnej Slovenskej komory psychológov ako občianskeho združenia, registrované na Ministerstve vnútra SR podľa zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov, pričom za svoj hlavný cieľ si postavila:

- A. zachovať kontinuitu činnosti pôvodnej psychologickéj komory, ktorá bola nezmyselne zrušená v rámci „zdravotníckych“ reforiem a plynule pokračovať v činnosti aj v rámci European Federation of Psychologists Associations, s ktorou sme zostali v operatívnom kontakte.
- B. dopracovať a predložiť do NR SR ako poslanceký návrh „Zákon o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickéj činnosti a Slovenskej

komore psychologov“ – na tomto návrhu pracuje skupina kolegov, menovaných predsedníctvom zrušenej Slovenskej komory psychologov už od decembra 2003, jeho predloženie do parlamentu však bývalé predsedníctvo Slovenskej komory psychologov paradoxne niekoľkokrát zamietlo tesnou väčšinou hlasov.

- C. tretím dôvodom nášho spoločného úsilia bol znepokojivý vývoj názorov a koncepčného zamerania činnosti tzv. Sekčnej komory psychologov Slovenskej komory iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov. Naša obava, že v jej rámci bude pokračovať otvorený trend postupnej „kompletnej klinizácie“ všetkých psychologických odborov sa žiaľ naplnila a tento trend pretrváva až do dnešných dní.

6.12.2007 – zriadenie „Slovenskej komory psychologov“ z dovtedajšej Slovenskej komory iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov

A aby bolo dielo skazy dokonané, zákonom č. 653/2007 Z. z. zo 6.12.2007, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, sa z *doterajšej Slovenskej komory iných zdravotníckych pracovníkov, asistentov, laborantov a technikov zriadila Slovenská komora psychologov, ktorá registruje zdravotníckych pracovníkov, ktorí vykonávajú povolanie psychológa a vydáva licencie zdravotníckemu pracovníkovi v povolaní psychológ.*

Na tomto mieste nemožno nespomenúť, že Ministerstvo školstva SR v pripomienkovom konaní k návrhu zákona č. 653/2007 Z. z., uplatnilo zásadnú námietku, ktorá sa týkala označenia „Slovenská komora psychologov“ so zdôvodnením, že jej označenie „slovenská“ je zavádzajúce, nakoľko táto sa nebude a ani nemôže týkať žiadnych iných psychologov, pracujúcich na Slovensku v iných rezortoch (školstve, vnútre, spravodlivosti, doprave ...). Ministerstvo školstva SR ďalej pripomenulo, že v rokoch 1994 - 2004 už Slovenská komora psychologov existovala ako nadrezortná inštitúcia a združovala psychologov zo všetkých rezortov. MŠ SR preto navrhlo túto komoru nazvať ako „komoru psychologov v zdravotníctve“, s tým, že označenie „slovenská“ (v zhode s dobrými mravmi v Európskej únii) nech je rezervované pre komoru psychologov, ktorá bude zastrešovať všetky psychologické špecializácie. Na rozporovom konaní, ktoré sa uskutočnilo dňa 30.8.2007 na Ministerstve zdravotníctva SR s Ministerstvom školstva SR k návrhu zákona č. 653/2007 Z. z. bola predmetná zásadná pripomienka akceptovaná čiastočne s tým, že názov sa preformuluje na „Slovenskú komoru psychologov v zdravotníctve“. Na naše prekvapenie sa však názov komory psychologov v zdravotníctve dostal do zákona č. 653/2007 Z. z. v pôvodnom znení !!

Perspektíva: Návrat k právnej regulácii vykonávania psychologickéj činnosti na nadrezortnej úrovni

Návrat k právnej regulácii vykonávania psychologickéj činnosti v Slovenskej republike na nadrezortnej úrovni z hľadiska tak poskytovateľov ako i odberateľov psychologickéj starostlivosti, resp. psychologických služieb považujeme za podmienku *sine qua non* ďalšieho vyváženého vývoja aplikovanej psychológie najmä preto, že:

- longitudinálna psychologická starostlivosť prechádza spravidla prierezovo viacerými rezortami

- nadrezortne koordinovaná psychologická starostlivosť (najmä o klientov s komplexnejšími psychologickými problémami, prípadne potrebami) zvyšuje efektívnosť systému takejto starostlivosti
- vykonávanie štátnej, či súkromnej psychologickkej činnosti ani v súčasnosti nezabezpečuje dominantne niektorý z rezortov
- problém ochrany občanov pred nekvalifikovaným vykonávaním psychologickkej činnosti je problémom všetkých rezortov, všetkých súkromných psychológov a všetkých psychológov v neštátnych inštitúciách (vrátane ochrany občanov pred zavádzajúcim vystupovaním rôznych „psychologických šarlatánov v médiách“, propagáciou odborne nekompetentnej Silvovej metódy a pod.)
- po vstupe do EÚ je potrebné chrániť občanov SR aj pred poskytovaním neodborných psychologických služieb zo strany zahraničných nelicencovaných firiem, ktoré môžu v dnešnom právnom prostredí poskytovať nekvalifikované „psychologické“ služby bez rizika akéhokoľvek sankcionovania pri poškodení duševného stavu, či psychickej integrity dotknutých osôb

Legislatívny zámer návrhu zákona o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov

Cieľom legislatívnych prác je pripraviť taký zákon, ktorý bude v súlade s ústavou Slovenskej republiky, s ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, medzinárodnými dokumentmi a inými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Navrhovaná právna úprava bude upravovať všetky základné spoločenské vzťahy v oblasti psychologickkej činnosti. Za tým účelom bude navrhovaná právna úprava – zákon o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov – z vecnej stránky štruktúrovaná tak, aby obsahovala najmä:

- účel zákona o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov
- vymedzenie predmetu odbornej psychologickkej činnosti
- definovanie pojmu odborná psychologická činnosť
- vymedzenie špecializačných oblastí odbornej psychologickkej činnosti
- vymedzenie odbornej spôsobilosti na vykonávanie supervidovanej a nezávislej odbornej psychologickkej činnosti
- právo na profesné označovanie „psychológ“
- spôsob a miesto vykonávania odbornej psychologickkej činnosti
- podmienky na vykonávanie odbornej psychologickkej činnosti
- povinnosť mlčanlivosti psychológa
- podmienky ochrany osobných údajov klienta pri vykonávaní odbornej psychologickkej činnosti
- spôsob regulácie odbornej psychologickkej činnosti v SR
- vymedzenie legislatívneho rámca pôsobnosti a kompetencií Slovenskej komory psychológov

Zámerom navrhovateľov je vytvoriť terminologicky presný zákon o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov, v ktorom sa budú používať len správne a v právnom poriadku ustálené pojmy. Nové pojmy budú v navrhovanej právnej úprave právne vymedzené.

Tézy navrhovanej právnej úpravy vykonávania, regulácie a špecializačných oblastí odbornej psychologickkej činnosti

A.

S využitím praktických skúseností, získaných uplatňovaním zákona č. 199/1994 je potrebné v nových podmienkach členstva Slovenskej republiky v EÚ definovať účel zákona o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach a Slovenskej komore psychológov v zhode s formujúcou sa európskou legislatívou v tejto oblasti. Pôjde najmä o rigorózne vymedzenie právnych podmienok vykonávania a regulácie odbornej psychologickkej činnosti v Slovenskej republike, tak ako to vyžaduje napr. zákon NR SR č.428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov.

B.

Doterajší zákon vymedzoval psychologickú činnosť na relatívne všeobecnej úrovni a nedotýkal sa podrobnejšie vykonávania odbornej psychologickkej činnosti ani v jednotlivých rezortoch a ani v neštátnych zariadeniach, ktoré majú v predmete svojej činnosti činnosť psychologickú, ale nazývajú ju inak. Preto je potrebné, aby zákon striktné a jednoznačne vymedzoval nevyhnutné podmienky a spôsob vykonávania, zabezpečovania a regulácie odbornej preventívnej, interventívnej a/alebo rehabilitačnej psychologickkej činnosti. Jej cieľom v najvšeobecnejšej podobe by mala byť optimalizácia najmä duševného života človeka alebo skupiny ľudí v záujme zvyšovania kvality ich života v osobnom, sociálnom a pracovnom prostredí.

C.

Je nutné precizovať všeobecné vymedzenie pojmu odborná psychologická činnosť tak, aby pri zohľadňovaní našich národných špecifik toto vymedzenie harmonizovalo aj s pripravovanou európskou legislatívou v tejto oblasti. Bude preto potrebné pokladať za odbornú psychologickú činnosť najmä skúmanie, výklad, ovplyvňovanie a prognostické hodnotenie správania a/alebo duševného stavu (príp. vnútorného prežívania) človeka alebo skupiny ľudí psychologickými metódami, testami, technikami a ďalšími psychologickými odbornými postupmi, ktoré zodpovedajú súčasným poznatkom psychologických vied a stavu praxe. Jednotlivými oblasťami psychologickkej činnosti je potom psychologická diagnostika, vrátane používania psychodiagnostických metód a testov, psychologické poradenstvo a iné formy psychologickkej intervencie, psychoterapia vykonávaná psychológom, výcvik v psychologických metódach a technikách. Ďalšími oblasťami psychologickkej činnosti sú v odbore psychologických vied také činnosti ako činnosť posudková, konzultačná a expertízna a ďalej činnosť vzdelávacia a výskumná. V súvislosti so vstupom do EÚ bude potrebné v čo najkratšom čase vybudovať systém odbornej supervízie odbornej psychologickkej činnosti odborníkmi, na tento účel systematicky školenými a metodicky pripravovanými.

D.

V zhode s konceptom Európskeho psychologického diplomu, ktorý pre národné legislatívy v členských štátoch pripravila EFPA navrhujeme rozlišovať štyri základné špecializačné oblasti odbornej psychologickkej činnosti:

- výchova a vdelávanie (education)

Ide o uplatňovanie psychologických činností v oblasti výchovy a vzdelávania detí, mládeže a dospelých v celoživotnom kontínuu v najširšom slova zmysle (od pôsobenia psychológov v školskom rezorte podľa zákona NR SR č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov cez ich pôsobenie v mimovládnych organizáciách až po poskytovanie súkromných psychologických služieb v tejto špecializačnej oblasti)

- zdravotníctvo (health)

Uplatňovanie psychologických činností v oblasti zdravotníctva komplexne vymedzuje zákon č. 653/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

- práca a organizácia (work & organization)

Ide o uplatňovanie psychologických činností v ekonomickej a hospodárskej praxi.

- iné (other)

Sem patria oblasti psychologickéj činnosti, ktoré nie sú zaraditeľné do predchádzajúcich troch. V Európskom psychologickom diplome sú príkladmo uvedené psychológia športu a forenzná psychológia. Etablovanie ďalších špecializačných oblastí je zrejme otázkou času a ďalšieho špecializačného vývinu psychologickéj profesie v EÚ.

E.

V zhode s konceptom Európskeho psychologického diplomu, bude potrebné rozlišovať dve úrovne vykonávania psychologickéj činnosti.

Závislú supervidovanú odbornú psychologickú činnosť môže vykonávať osoba, ktorá ukončila univerzitné vysokoškolské štúdium v odbore psychológia v trvaní najmenej päť rokov a splnila požiadavky na udelenie diplomu.

Nezávislú samostatnú odbornú psychologickú činnosť môže vykonávať osoba, ktorá ukončila univerzitné vysokoškolské štúdium v odbore psychológia v trvaní najmenej päť rokov, splnila požiadavky na udelenie diplomu a vykonávala supervidovanú psychologickú činnosť v trvaní najmenej jeden rok.

F.

V spoločenskej praxi sa pomerne často vyskytujú prípady neoprávneného používania profesného označenia osobami, ktoré svojím vzdelaním nespĺňajú takéto kritériá. Je teda potrebné striktné vymedziť, že profesné označenie "psychológ" a "psychoterapeut" je oprávnený používať výlučne psychológ, ktorý vykonáva závislú supervidovanú alebo nezávislú psychologickú činnosť.

G.

Zákon by mal jednoznačne vymedziť spôsob, resp. miesto vykonávania odbornej psychologickéj činnosti. Pôjde o vykonávanie odbornej psychologickéj činnosti v pracovnoprávnom vzťahu v štátnych zariadeniach, odbornej psychologickéj činnosti v neštátnych zariadeniach, samostatne vo svojom mene, na vlastnú zodpovednosť a za odmenu alebo ako odbornej psychologickéj činnosti spolupracujúcej osoby držiteľa povolenia na poskytovanie odbornej psychologickéj činnosti, ktorým je fyzická osoba.

H.

V doterajšej právnej úprave neboli expresis verbis vymedzené základné podmienky na vykonávanie odbornej psychologickéj činnosti. Preto za základné podmienky na odborné vykonávanie psychologickéj činnosti psychológov možno pokladať odbornú spôsobilosť, vymedzenie minimálnych štandardov materiálneho technického vybavenia psychológa, metodické zabezpečenie a supervíziu jeho činnosti a jeho bezúhonnosť.

Každý psychológ je pritom povinný viesť psychologickú dokumentáciu a evidenciu. Psychologická dokumentácia by sa mala viesť pre potreby psychologického pracoviska (a je jeho majetkom) v súlade s odbornými zásadami psychologickéj činnosti, v súlade s etickým kódexom a v súlade s osobitnými právnymi predpismi.

I.

Požiadavka zachovávanía mlčanlivosti psychológa je kodifikovaná v príslušných zákonných normách vo všetkých európskych štátoch, v ktorých existuje právne vymedzenie psychologickéj činnosti. Psychológ je preto povinný zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel v súvislosti s psychologickou činnosťou s

klientom. Povinnosti mlčanlivosti môže zbaviť psychológa len dotknutá osoba alebo jej zákonný zástupca. Ak by to malo byť na škodu dotknutej osoby, psychológ dodrží princíp mlčanlivosti aj napriek súhlasu na jeho porušenie. Vo verejnom záujme môžu bez súhlasu dotknutej osoby alebo jej zákonného zástupcu zbaviť psychológa povinnosti mlčanlivosti orgány činné v trestnom konaní a súdy.

J.

Ak je objektom odbornej psychologickkej činnosti osobnosť človeka, jeho správanie a prežívanie, potom podľa § 8 ods.5 zákona č. 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov vytvárajú tieto atribúty psychickú identitu každého jedinca. Údaje o psychickej identite konkrétnej fyzickej osoby alebo o jej psychickej pracovnej spôsobilosti sú zaradené do osobitnej kategórie osobných údajov označované ako „citlivé“ alebo „zvlášť citlivé osobné údaje“. podliehajúce sprísnenému režimu spracovávania.

Psychická identita človeka je ako celok identifikovateľný veľkou skupinou kvantitatívnych a kvalitatívnych znakov a prejavov (napr. rečou, písmom, teda primárne správaním, výrazom citov, atď.). Za osobné údaje charakterizujúce napríklad psychickú pracovnú spôsobilosť sa považujú všetky zistenia a charakteristiky objektivizujúce rozumové schopnosti a zručnosti, profil osobnosti, tvorivosti, správanie, návyky, zvyky a zlozvyky posudzovanej v fyzickej osoby, získané psychodiagnostickými postupmi a metódami (intelektové a výkonové testy, osobnostné testy a dotazníky, riadené interview, anamnestické údaje, atď.).

Psychická pracovná spôsobilosť charakterizuje dispozície jedinca vykonávať konkrétnu pracovnú funkciu, profesiu alebo činnosť a určuje prognózu úspešnosti.

Psychická pracovná spôsobilosť nepatrí medzi zdravotné údaje. Zdravotná spôsobilosť na prácu (práceschopnosť verzus práceneschopnosť) obsahuje síce aj psychickú zložku, ale psychická pracovná spôsobilosť je kategória personalistická a dotýka sa najmä zdravých ľudí.

Vzhľadom na uvedené je žiadúce v súlade so Zákonom na ochranu osobných údajov č. 428/2002 Z.z. zakotviť v tejto časti návrhu ustanovenia týkajúce sa najmä:

- účelu spracovávania údajov o psychickej identite konkrétnej osoby, účelu posudzovania psychickej spôsobilosti na prácu (§ 6 zákona č. 428/2002 Z.z.),
- platnosti súhlasu dotknutej osoby (§ 7 zákona č. 428/2002 Z.z), ktorý vyžaduje jej vlastnoručný podpis
- a ďalšie práva dotknutých osôb (§ 20 zákona č. 428/2002 Z.z), vrátane práva na odpis osobných údajov získaných psychologickou činnosťou, ktoré sú predmetom spracovávania, t. j. psychologickkej charakteristiky a odporúčaní poskytnutých kompetentnému žiadateľovi, zamestnávateľovi a inému oprávnenému subjektu
- potrebu registrácie tejto činnosti na Úrade na ochranu osobných údajov (§§ 24, 25 a 26 zákona č. 428/2002 Z.z), vypracovanie bezpečnostného projektu (§ 16 zákona č. 428/2002 Z.z) a ošetrovanie cezhraničného prenosu osobných údajov (§ 23 zákona č. 428/2002 Z.z)

Osobitne bude treba ako prílohu novej právnej úpravy odbornej psychologickkej činnosti vypracovať *Vzorový katalóg osobných údajov o psychickej identite*, ktoré je odborný psychológ oprávnený podľa § 4 zákona č. 428/2002 Z.z, získať, spracovávať, poskytovať, atď. Tento Vzorový katalóg by mal byť predlohou pre každého psychológa vykonávajúceho odbornú psychologickú činnosť pri vyplňovaní Registračného formuláru (Zoznam spracovávaných osobných údajov).

K.

Reguláciu odbornej psychologickkej činnosti v Slovenskej republike (s výnimkou psychologickkej činnosti, ktorá je vykonávaná podľa zákon č. 653/2007 Z. z. zo 6.12.2007,

ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov bude vykonávať Slovenská komora psychológov podľa príslušných navrhovaných ustanovení predmetného návrhu zákona.

L.

Slovenská komora psychológov ako samosprávna stavovská organizácia bude združovať jednak psychológov, ktorí vykonávajú svoje povolanie vo vlastnom mene a za odmenu a tiež tých, ktorí svoje povolanie vykonávajú v pracovnom pomere (v pracovnoprávnom vzťahu)

Literatúra:

1. Návrh zákona o vykonávaní, regulácii a špecializačných oblastiach odbornej psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov, Slovenská komora psychológov, O.Z., 2010
2. Zákon NR SR č.199/1994 o psychologickkej činnosti a Slovenskej komore psychológov v znení neskorších predpisov
3. Zákon NR SR č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov